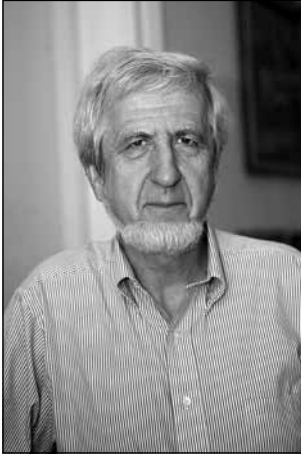

Északi szavak és hangulatok

„Észak-fok, titok, idegenség” – Ady önmagát jellemezve megfogalmazta, amit sokunk érez, gondol Skandinávia lakóiról. Egy másik versében szembe is állította Európa lakóinak két végletét, a két eltérő mentalitást:

A Dél: vén, csacska népü táj,
Illanva jön, gyorsulva lebben
Itt minden ajkon az ige.
Északon gyökösebb a szó,
Mélyebbről jön és nemesebben.

Vajon igazolja-e a sztereotípiákat, a norvégokról bennünk élő képet a harmincas éveikben járó írók és költők antológiája? A felszínen maradva, a verseket és az elbeszéléseket gyorsan átfutva, a válasz nemleges, szinte semmi sem utal arra, hogy a szerzők és a szereplők norvégok. Az írásokból majdnem teljesen hiányzik az, amit Norvégiára jellemzőnek hiszünk: a táj szépsége, a természet tisztelete, a magas életszínvonal, a hazafiság, a vallásosság, a társadalmi szolidaritás. Hiányzik az is, ami a fiatalságot általában jellemzi: a vidámság, a mély érzelmek, a szerelem, a kedves dicsérete. És teljességgel hiányzik a politika, a társadalmi problémák racionális bemutatása. Ha azonban figyelmesebben olvasunk, akkor azért a háttér egyértelműen norvég, vagy legalábbis skandináv: a tenger, a fjordok, a szigetek, a halételek, a hó – mind visszatérő motívum, csak nincs a középpontban. Ugyanakkor a bemutatott alkotások kivétel nélkül kozmopoliták, abban az értelemben, hogy a jóléti és békés társadalmak unottságát, kiábrándultságát, az embereken eluralkodó céltalanságot adják vissza. Írhatták volna őket Amerikában, Japánban, Hollandiában, és persze Svédországban, elsősorban Svédországban, ahol a hasonló társadalom, a hasonló politika, a hasonló élet hasonló irodalmat teremt. Az egy drámarészlet (*Maria Q* – melynek főszereplője a német megszállókat kiszolgáló áruló miniszterelnök, Vidkun Quisling) kivételével még a prózában, az elbeszélésekben sincs cselekmény, történet, a versekből pedig végképp hiányzik a nyilvános üzenet, a mondanivaló. Vagy mégsem? Épp az lenne az üzenet, hogy az élet unalmas, értékek és érzelmek nélküli, pusztá vegetálás? Szerintem mindez csak a (rossz) divatok, a „politikai korrektség” következménye. Talán ezt a stílust honorálják az ösztöndíjakat odaítélők, a pályázatok, az újságok – és nyomukban ezt igényli az engedelmes közönség. Más nincs, vagy mindez egyedül a válogatás következménye?

A válogatás és a kötet szerkesztése vajon elsősorban Kovács katáng Ferenc ízlését és döntéseit tükrözi? Aligha, minden bizonnyal ez a hangulat jellemzi a kortárs norvég irodalmat. A szerkesztő bevezető tanulmánya képbe helyezi

az olvasót, megismerjük az elmúlt évtizedek irodalmi tendenciáit és legfontosabb alkotóit. A nem irodalmár és nem norvégspecialista olvasóban a kötetet végigolvasva elsősorban a csodálkozás erős: hol van itt a boldogság, a megelégedettség? Egy régi barátom, norvég szakot is végzett, írta nekem a minap, értesülve norvégiai nagyköveti megbízatásomról: „Európa legpéldamutatóbb és legigazságosabb társadalmi rendszerét építették fel. Ahol pl. az adókból befolyó tetemes összegek (mivel az igazán jómódúak magas adókat fizetnek és nemigen távoznak adóparadicsomokba) a közjó érdekében vissza vannak fordítva a gazdaság motorjainak működtetésébe. Az ország olajmezői nincsenek privát kézbe adva, az innen befolyó javak egy része zárolva van olyan időkre, amikor már kiapadtak az olajkutak.” Valóban, Norvégiát nem tette önteltté és lustává az olaj és a gáz jóvoltából hirtelen reá szakadt gazdagság, hanem azt racionálisan kezelik, minden polgár javára fordítják, és legnagyobb részét félreteszik, tartalékolják. Nem hagyták elnéptelenedni a vidéket, felszámolni a tradicionális mezőgazdaságot, amire pedig a klíma nem igazán kedvező. Talán éppen itt van a magyarázata az irodalomra jellemző kiábrándultságnak: nincs ok az elégedetlenségre, a politikával szembeni tiltakozásra, és nem kell küzdeni a jobb jövőért, nem kell visszaverni az irigy szomszédok támadását. A fiatal írók hangulata figyelmeztető: az anyagi jólét nem oldja meg az emberi problémákat, a jó politika nem vált ki sokkal nagyobb elismerést, mint a rossz. Az egykor bezárt világban élő norvégok előtt (is) kitárult a világ, utazva megismerik más népek szokásait, bajait, és azokat részben magukra is vették.

Amikor július 22-én Anders Breivik rémtettét elkövette, a világ nem értette, hogy Európának ezen a boldog szigetén, ahol mindenki minden aberrációt is elfogad, megért, hogyan volt erre képes egy tanult, torz gondolatait világos szavakkal kifejezni tudó fiatal norvég, Breivik e kötet szerzőinek kortársa. Ő egy tömeggyilkossággal fejezte ki azt a hangulatot, amit a mai író- és költőnemzedék szavakban fejez ki. Én hiszem, hogy Norvégiára nem a reménytelenség és az illúzióvesztés jellemző. A júliusi tragédia megrázta a norvég társadalmat, megerősítette a rossz és a jó közti határozott különbségtétel egyesek által elavultnak hirdetett képességét. Remélem, hogy a tragédiából megszülető irodalom vissza fog térni az Észak hagyományaihoz, értékeihez. Amiket Ady és azóta is annyi magyar becsült és szerette volna, ha népünk követi.

*Jeszenszky Géza
Magyarország Norvégiába és Izlandba
akkreditált nagykövete*